

A szépirodalom önismereti és gyógyító ereje

Zágorec-Csuka Judit - 2020. 12. 01.

Andersen meséinek biblioterápiás elemzése gyakorlati példák alapján

A kiválasztott Andersen-mesék üzenetei az életcélok megtalálásáról és a boldogsághoz vezető utakról szólnak, vagyis a mesék főszereplőinek sikeres vagy sikertelen személyiségfejlődéséről.

Bevezető

A mesék szereplői által (a kis gyufaáru slány, a rút kiskacsa, a fenyőfa, a teáskanna, a mezítelen császár) képviselt tulajdonságokban felismerhetjük saját cselekvéseink indítékait, valamint az élet problémáihoz és azok megoldásához való viszonyunkat. A mesék tanulságai (pl. *közömbösség, nagyravágyás és a hiúság* leküzdése, a *mátság, a fogyatékoság* elfogadása stb.) visszakapcsolhatnak az emberi közösséghez és a közösségben végzett cselekedetekhez. Visszakapcsolhatnak bennünket a lelkünk mélyén levő *pozitív* energiákhoz is.

Az elemzett Andersen-mesék választ adnak a *megaláztatás, lekezelés* és *lenézés* okozta problémák kezelésére, amelyekkel életünk során szembekerülünk. Biblioterápiás elemzésemben a mesék nevelő hatására, erkölcsi mondanivalójára, viselkedésszabályozó attitűdjeire összpontosítottam a figyelmemet. A mesék némelyik főszereplője fejlődéstörténetében eljut a mesében oda, hogy nem a külső világ által nyújtott javak felé vágyódik, nem a külvilág meghódítása a célja, hanem a *belső értékek* megismerése.

Hans Christian
Andersen, dán
meseíró

A kiválasztott mese: A császár új ruhája – a mese rövid tartalma

A *császár új ruhája* című mesét minden kisgyermek és felnőtt ismeri. Az országot egy rendkívül hiú császár uralja, aki népével nem sokat törődik. Egyetlen parancsot vesz csak igazán szigorúan, mégpedig azt, hogy őt dicsőítsék. A hiú császár adókkal sújtja a népét, hogy ruháit a legfinomabb kelmékből készíttethesse el. A császár *hiúságát* használja ki két messziről jött csaló, akik szabónak adják ki magukat, s azt állítják, hogy olyan ruhát tudnak készíteni, amit csak azok látnak, akik valóban szeretik a császárt. Ez annyira különleges ruhaanyag, amit csak a legbölcsebb, legjobb és legtisztább ember láthat. Az, aki buta és sötét, mint az éjszaka, az nem fog látni semmit az öltözékből. A császárnak tetszik, hogy ilyen nem mindennapi ruhát ölthet magára, így felkéri a szabókat, hogy készítsék el neki ezt a különlegességet.

A furfang pedig csak most kezdődik. A mesterek éjjel-nappal „dolgoznak”, a szövőszékek folyamatosan nyikorognak. A császár több hivatalnokát is elküldi, hogy megnézzék, hogyan haladnak a ruhával. Mivel ők semmit sem látnak, így megijednek, hogy butának tartják őket, ezért hazudnak az uralkodójuknak. Azt mondja mindenki, hogy a ruha csodálatos, a legcsodálatosabb, amit valaha láttak. Az udvar folyamatosan fizeti a hatalmas számlákat, melyeket a csalók kérnek a csodálatos darab készítéséért, mígnem lassan elkészül a ruha.

A császár izgatottan várja, hogy felöltse a varázslatos anyagot, így összecsődíti a népét, hogy mindenki megcsodálhassa. A nagy napon bemegy a szabókhoz, de ő

sem lát semmit a ruhából. Attól félve, hogy a nép értelmetlenül tartja a trónra, butának és ostobának gondolja, ő is ódákat zeng az öltözetről. A csaló szabók „felöltöztetik”, majd a császár kimegy az emberek közé, hogy lássák az új ruháját. Igen ám, de a császár meztelen. Bár mindenki éljenzi a parádén, egy kisfiú őszinte kiáltása mégis megzavarja a tömeget. Meglepetten ennyit mond: *„De hiszen a császár meztelen!”* Ő az egyetlen, aki nyíltan ki meri mondani az igazat, s mivel egy gyermeknél nincs jobb és tisztább, így amit ő lát, az valódi. Ezek után mindenki kineveti a császárt, aki elszégyelli magát, amiért a hiúsága miatt ilyen rútul becsapták.

A mese cselekményének főbb állomásai és a megküzdés mechanizmusa

A hiú császár minden kedvét az öltözködésben, az új ruhákban leli, számára nincs ennél fontosabb a világon. Hans Christian Andersen *„A császár új ruhája”* című meséjében olyan szolgákról ír, akik *féltek őszinték lenni* a császárhoz. Nem merték szemtől szembe megmondani neki, hogy a csalók csúnyán becsapták, hiszen semmiféle új ruhát nem készítettek neki, csak a pénzétől szabadították meg. Inkább hallgattak és hagyták, hogy a császár csupaszon vonuljon végig a városon. Mígnem egy kisfiú kimondta azt, amit már addig is látott mindenki, csak mások miatt, félelmében hallgatott róla: *„A császár meztelen!”* Így tehát egy gyanútlanul megszólaló *kisgyermek* gondoskodott róla, hogy az igazság napvilágra kerülve futótűzként terjedjen tovább. A tömeg ekkor rádöbben az igazságra, amit eddig is tudott, de nem mert vállalni – és egy új mese kezdődhetne boldog befejezéssel. A tévedés felismerése viszont gyakran nem vezet annak beismeréséhez. A császár a történet végén sem tudja beismereni a tévedését, és így el kell viselnie a hiúsága okozta megaláztatást is, hogy meztelenül vonul végig az utcán. A megaláztatása pedig egész népe előtt történik. Tekintélye csorbult, hiába lépegetett peckesen fényes kísérete élén. A hiú császár nem tudott megküzdeni a tévedéseivel, a nép szemében megbukott, sőt szarkasztikusan nevetségessé vált. Ennek a mesének ez a legnagyobb tanulsága: a hatalom megtartása fontosabb, mint a megszegyenülés, megaláztatás elviselése. S ebben a császár hatalmát élvező szolgák is megbuktak, mert fontosabb volt számukra a biztonság a császár mellett, mint a tiszta, igaz szó. A császár szolgálói is

opportunistává, megalkuvóvá váltak, mert a haszonelvőségük miatt nem merték kimondani az igazságot.

A mese főszereplőjének fejlődéstörténete

A császár története nemcsak a gyerekeknek szóló példázat, amely rossz emberi tulajdonságokról szól, hanem egy bölcs, szociálpszichológiai szempontból is megalapozott vélemény *a tömegről és a hatalomról*. Tulajdonképpen – ahogy ez már a mesékben lenni szokott – az életről. A császár mint mesebeli alak a hatalom képviselője, akinek sok minden megjár, de csak úgy, ha felvállalja a cselekedeteiért a felelősséget, hiszen a népet képviseli, aki megválasztotta őt uralkodójának. Ebben a felelősségvállalásában *akadályozza meg* a végtelen *hiúsága* és teszi megalázottá, majd gyáva uralkodóvá, aki saját nevetségessé tételét is látszatként fogja fel. Az igazsággal, főleg azzal, hogy mezítelen és nincsen rajta ruha, nem akar vele szembesülni. Belesüpped és teljesen elveszik a hiúsága megtartásában. Ez teszi őt vesztesé a saját trónján. A mese végén a főhős megbukik, mert elmenekül a valós problémák elől. Fejlődéstörténete akadályait nem tudja legyőzni, inkább elviseli a megalázást és az iróniát.

A biblioterápiás foglalkozásokon a következő kérdéseket tenném fel és ezeknek a megválaszolásával vezetném a terápiát

Kulcskérdések: Hogyan győzzük le a hiúságunkat? Élhetünk-e a látszatnak?

A harmónia állapota:

- Mit becsült a legtöbbre az öreg császár?
- Mit hanyagolt el a császár az uralkodása idején?

A harmónia megbomlása:

- Kik állítottak be egy nap a császárhoz?
- Milyen kelmét szőttek a császárnak a csaló takácsok?
- Mit látott a miniszteri tanácsos, amikor belépett a takácsok műhelyébe?
- Miért hazudott a miniszteri tanácsos a császárnak, hogy gyönyörű mintájú kelmét látott a szövőszéken?
- A főhopmester miért hazudott a császárnak, hogy pompás mintájú kelmét látott a szatócsok keze alatt?

- Miért hitte el a császár a kíséretével a takácsoknak, hogy gyönyörű ruhát szőttek neki?
- Hogyan tévesztette meg a két szélhámos szatócs a tömeget a körmenet előtti napon?
- Amikor a két szatócs látszólag felöltöztette a császárt a láthatatlan új ruhájába, miért nem szóltak neki a kamarás urak, hogy nem látják a ruhát?

A krízis állapota:

- Mi történt a körmenet alatt az utcán?
- Miért nem fedte fel a tömeg az igazságot?
- Ki leplezte le a császárt, akinek nem is volt új ruhája, csak azt képzelte, hogy van? Ki mondta meg az igazat?

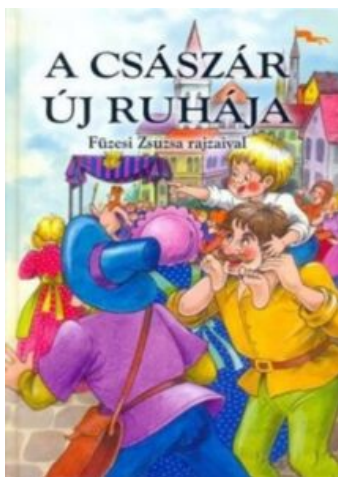
A megalázás és a szégyen elviselése:

- Miért mondta a következőket a császár: „Most már tovább kell mennem, nem futhatok haza szégyenszemre!”
- Miért lépkedett tovább még peckesebben a császár fényes kíséretével és a kamarás urak buzgón miért vitték a palástja uszályát – a levegőt?

A mese összegzése

Miért *mezítelen a császár*, az uralkodó? – hangzik el a mesében, és egyben ez a kérdés a mese vezérmotívuma. A válasz: mert gyáva és gerinctelen a császár, aki nem mer szembesülni a saját hiúságával és hibáival. Sőt az alattvalóit és saját magát arra kényszeríti, hogy hazudjanak neki és ő önmagának, hiszen annyira a látszatnak él. De a látszat lelepleződik. Ezt egy kisgyerek teszi meg, aki őszintén be meri vallani, hogy mezítelen a császár, mert nem látja rajta a csodálatos ruháját. A kisgyerek azt mondja, amit lát: „*De hiszen nincs is rajta semmi!*” Az uralkodó szép új gúnyája tulajdonképpen csak látszat. Ennyire egyszerű és egyben bonyolult a mese története. A csaló takácsok szemtelenül félrevezetik a császárt, a miniszteri tanácsost, a főhopmestert és szinte az egész népet. A mese történetének a végén beismeri a császár a hazugságot, de az igazságot nem meri felvállalni, mert akkor a nép előtt kellene megbuknia, inkább elmenekül a színtérről. A csaló szatócsok is büntetés nélkül maradnak. A kisgyerek pedig egyedül marad a leleplezett igazságával. Számos gyakorlati példával bizonyítható, hogy a hétköznapi életben is megtörténnek hasonló dolgok, amikor nevetségessé válnak a hiú emberek. De ebben a mesében

csak addig jutunk el, hogy lenézik és kinevetik a meztelen császárt és futni hagyják a csalókat. A mesében lelepleződik a csalás, kiderül az igazság, de a negatív szereplőknek nem kell bűnhődniük, a főszereplő pedig gyáván vonul vissza a trónjára és indulhatna minden ugyanígy az elejéről. A főszereplő nem tanulja meg a leckéjét, nem veti el a hiúságát, és továbbra is mint uralkodó a látszatnak él. Ezért senki sem tiszteli.

H. C. Andersen: A császár új ruhája c. mesekönyv címlapja

Elemzések, megközelítések, módszerek

A kiválasztott mesék főhőseinek személyiségfejlődését biblioterápiás módszerek alapján elemzem. Elemzésem a főhősök mesebeli megküzdési cselekményeinek főbb állomásaira terjed ki. A mesék történetének harmonikus indítását követve a cselekmények egyensúlyának a felbomlását elemzem, majd a felbomlást követően a hiányállapot beálltával a krízishez, a probléma csúcspontjához vezető utat ismerem fel és értékelem. Ezt követi a főhősök szembekerülése a felmerülő problémával, amelyet meg akarnak oldani vagy amellyel meg kell küzdeniük a megoldás érdekében. A mesékben a kiküzdött sikert, a boldogságot vagy annak ellentétét, a veszteség állapotát felmérem a főhősök személyiségfejlődésének szempontjából. *Bartos Éva* véleménye szerint Magyarországon a meseterápiás tevékenység, képzés és kutatás önállósodott és egyben speciális területté is vált és alapjaiban kapcsolható a biblioterápiához.^[1] A meseterápia speciális terület, legalábbis a Boldizsár Ildikó nevével fémjelzett tevékenység és az általa kidolgozott és alkalmazott, *prevenciót* és gyógyítást szolgáló

Metamorphoses Mesterterápiás Módszer, illetve a világon elsőként létrehozott Mesterterápia Központ mint elméleti kutató- és képzőműhely, melyek által már évek óta önálló szakmai úton jár, csak gyökereiben kapcsolható a biblioterápiához. Ezen eredményeket is felhasználtam a mesék elemzésében. Boldizsár Ildikó^[2] szerint nem elég, hogy a kiválasztott mesénkben hol látjuk magunkat, a mesének szimbolikusan arról is kell szólnia, hogy az adott pillanatban hol tartózkodunk az életünkben. De nem elég megtalálni a „saját mesénket”, *meg is kell érteni és fejlődésünk szolgálatába is kell állítani* azt.

A biblioterápiás szövegértés és elemzés három szakasza

Ha meg akarjuk érteni, hogy milyen hatása van a biblioterápiának, akkor meg kell ismernünk a biblioterápia folyamatát is.

- **Az identifikáció és a projekció folyamata:** Ebben a kezdeti szakaszban az olvasónak azonosulnia kell az irodalmi szöveg, a mese főhősével. Az olvasónak, befogadónak fel kell ismernie a mese motívumait és ezeket össze kell kötnie és párhuzamba kell állítania a saját élettapasztalataival.
- **A katarzis és a pihenés folyamata:** Ha létrejött az azonosulás a mese történetével és annak szereplőivel, akkor az olvasó, befogadó eljuthat a katarzsig is, amelyet verbálisan vagy nem verbálisan fejezhet ki. Ebben a folyamatban a biblioterapeutának fontos szerepe van, hiszen támaszt kell adnia a befogadónak ahhoz, hogy eljusson a katarzsig. Figyelmesnek kell lennie az olvasó megnyilvánulásaira és arra is, hogy a befogadó személyes élettapasztalatai hogyan vonhatók párhuzamba az olvasott mű történetével. Ennek a kettősségnek az összevonásában van szerepe a biblioterapeutának.
- **A rálátás és az integráció folyamata:** Ebben a folyamatban az olvasó a mese által rálát a saját életében is felmerülő hasonló helyzetekre, majd ezekben találja meg a lehetséges megoldásokat a mesében felmerülő problémákra.^[3]

Az olvasóban beállt változások a fejlesztő biblioterápiás folyamat során elsősorban a történettel való azonosulásra, a

rálátásra, a fejlődésre, a katarzusra, a pozitív végkimenetelre vonatkoznak

A biblioterápiás elemzés pszichológiai diszfunkciója

A fejlesztő biblioterápiás folyamatnak kétféle kimenetele lehetséges, amely fejlődést vagy stagnálást hozhat létre a befogadó gyerekben vagy felnőttben. Ennek a két folyamatnak az ábrája a következő lehet *Silverberg L.*^[4] szerint:

Pszichológiai diszfunkciók

Mechanikus változások	Védőmechanizmusok
identifikáció	introjekció
beleélés	projekció
fejlődés, katarzisz	represszió
pozitív kimenetel	negatív kimenetel
fejlődés vagy változás	elakadás vagy a változások elutasítása

1. ábra: Silverberg, Lawrence: Bibliotherapy: The therapeutic use of didactic and literary texts in treatment, diagnosis prevention, and training. In: *The Journal of the American Osteopathic Association* 103(3), p. 131–135, The Journal of the American Osteopathic Association honlapja [<http://jaoa.org/article.aspx?articleid=2092901>], [letöltve: 2016. 03. 03.]

A mesék biblioterápiás olvasásretorikai elemzése, a szövegek interpretációja

A kiválasztott mesék olvasásretorikai elemzése arra összpontosul, hogy a felolvasott szöveg alapján a gyerekekben nem hermeneutikailag motivált, hanem *olvasó-orientált* kérdéseket tesz fel a biblioterapeuta, amelyek az olvasás révén a gyerekekben *érzelmi* és *kognitív* változásokat idéznek elő. A kérdések és válaszok által a dialógusban feloldódik a mesék tartalma és eszmei mondanivalója. A biblioterapeuta a szöveg segítségével spontán módon előhívja azokat az élményeket, amelyek gondolkodásra készítetik a gyerekeket, akik a mesék mágiája által

egzisztenciális tartalmakat ismernek fel, elsősorban a *szociális érzékenységet* és azt az *erkölcsi* tartást, amely szükséges, hogy saját felelősségüknek, ügyüknek érezzék azt, hogy másokat is meg kell érteni, ha problémákba sodródnak, és ezáltal akár öntudatlanul is korrigálhatják magukban azokat a kevésbé jó tulajdonságaikat és szándékaikat, amelyek korlátozzák őket a problémamegoldásaikban egy adott területen. Andersen a romantika korának szülötte, mely korban elfogadott volt, hogy a művészeknek különleges belátásuk van a dolgok rendjébe, vagyis hogy a művészek fantáziájuk által képesek átlátni a világot és magasabb szintre eljutni a megismerés terén, mint arra az átlagember képes lett volna.^[5]

Összegzés

A császár új ruhája című mese olyan szolgálkról ír, akik félték őszinték lenni a császárhoz. Nem merték szemtől szembe megmondani neki, hogy a csalók csúnyán becsapták és maga a császár sem merte felvállalni az igazságot, amikor kiderült a csalás. Ekkor a császár elmenekült a színtérről, nevetségessé tette magát a nép előtt, s ezzel megbukott önmaga és mások előtt. A hiúsága és a gyengesége miatt el kellett viselnie a megaláztatást és az iróniát is a környezetétől. A császár nem akart megváltozni, továbbra is hiú maradt, ezért senki nem tisztelte. Ez a mese a tükröt tartó mesék közé tartozik, amely megmutatja a főszereplő és támogatói tévedéseit, rossz választásait, balszerencsés döntéseit. A császár ebbe a görbe tükörbe belenézve a saját negatív tulajdonságaival nézhet szembe. Sajnos, életútján elakad, elutasítja a változásokat is, a problémáit nem akarja megoldani, fejlődéstörténete negatív kimenetelű.

Milyen Andersen humanizmusa? Andersen humanizmusának a lényege az ember, aki erkölcsi normáival akarja legyőzni a világban uralkodó negatív erőket. Andersen az embert állítja a teremtés központjába, akire oda kell figyelni. A meseíró idősebb korára egyre erőteljesebben vallásos emberré vált. A keresztény tudat kiolvasható meséinek a humanizmusából is. A humanista erkölcs segítségével harcol vagy legalábbis felveszi a harcot. Győzelme nem mindig adatik meg. Meséiben empátiával tekint a szegényekre és az elesettekre. *Tagore* indiai filozófus azt mondta egyszer a dán iskolákban tulajdonképpen nem a biblia tanításai szerint kellene a

gyermeket nevelni, hiszen Andersen meséi tökéletesen alkalmasak erre a célra. Bennük van mindaz a bölcsesség, amire az embereknek életük során szükségük van (Ostergaar A., 2005). Ezzel a megállapítással is igazolható Andersen humanizmusa. Meséiben ötvöződik a világosság és a sötétség, a jó és a rossz. Az ellenpólusokat sokszor mesebeli kellékekkel, varázspálcával, vagyis *átváltásokkal* (transzformációkkal) oldja fel vagy oldja meg. Andersen szerint nincsen világosság árnyékok nélkül. Ő mindkét ismérvet felhasználta a meséiben és ezt felfokozott szenzibilitással tette.

Felhasznált irodalom

Andersen, Hans Christian: *A fenyőfa; A császár új ruhája; A kis gyufaáruzlány; A rút kiskacsa; A teáskanna*. In: Andersen, Hans Christian: *Mesék*. Budapest: Park Kiadó, 1992. fordította és átdolgozta Rab Zsuzsa. 5–12. p.; 77–80. p.; 97–99. p.; 233–234. p.; 143–144. p.

Andersen, Hans Christian: *Életem meséje*. Fordította Szeberényi Zsigmond. Budapest: Franklin, 1911. 2. kiadás. 1–112. p.

Andersen, Hans Christian: *Pravljica mojega življenja*. [Életem meséje]. [fordította Zágorec-Csuka Judit]. Ljubljana: Študentska založba, 2005. 9. p.

Bartos Éva: A biblioterápia útja Magyarországon az 1970-es évektől napjainkig. In: *Könyv és lélek. Biblioterápiás tanulmányok*. Budapest: Magyar Olvasástársaság, 2015. 13. p.

Boldizsár Ildikó: *Meseterápia – Mesék a gyógyításban és a mindennapokban*. Budapest: Magvető Könyvkiadó, 2010. 21. p.

Gulyás Enikő: A biblioterápia kialakulása, fejlődése és helye a könyvtárban. In: *Könyv, könyvtár, könyvtáros*. Budapest: Könyvtári Intézet, 2015. 24. évf. 01. szám. 21. p.

Gombos Péter [szerk.]: *Kié az olvasás?*: Tanulmányok az olvasóvá nevelésről. Budapest: Magyar Olvasástársaság, 2014. 7–127. p.

Kulcsár Szabó Ernő: Tárgyi élvezet vagy történő igazság? Az irodalomértés és -oktatás néhány kérdéséhez. In: *Iskolakultúra*, 2015. 25. évf. 7-8. szám. 40. p.

Ostergaar, Anne-Marie: Vágyakozás a szekrény világából. In: *Iskolakultúra*. 2005. 15. évf. 5. szám. 86–91. p.

Pardeck, J. T.; Pardeck, J. A.: Bibliotherapy for Children in Foster Care and Adaption. In: *Child Welfare*, 1987. 66(3). 131–135. p.

Petrolay Margit: Mese a suszter fiáról. In: *Iskolakultúra*, 2005. 15. évf. 4. szám. 79–86. p.

Šulc, Katja: *Pravljica njegovega življenja*. [Életének meséje], Utószó. In: Andersen, Hans Christian: *Pravljica mojega življenja*. [az idézetet fordította Zágorec-Csuka Judit]. Ljubljana: Študentska založba, 2005. 197–203. p.

Zágorec-Csuka Judit: *A szlovéniai magyar könyvkiadás-, sajtó- és könyvtártörténet 1945-től 2004-ig. A muravidéki magyarság könyvkultúrájának szellemi történeti útja*. Lendva: Magyar Nemzetiségi Művelődési Intézet, 2007. 1–478. p.

Zágorec-Csuka Judit: Olvasásszociológia. In.: *A muravidéki magyar könyvek világa*. Tanulmányok és publicisztikai írások. Pilisvörösvár–Lendva: Muravidék Baráti Kör Kulturális Egyesület – Muravidéki Magyar Tudományos Társaság, 2010. 63–85. p.

Zágorec-Csuka Judit: *A szlovéniai magyar könyvillusztrátorok*. Lendva : Galéria-Múzeum Lendva – Galerija-Muzej Lendava, 2003. 14–20. p.

Zágorec-Csuka Judit: *A szépirodalom önismereti és gyógyító ereje. Biblioterápiái tanulmányok*. Pilisvörösvár – Kapca, Muravidék Baráti Kör Kulturális Egyesület – Kapcai József Attila Művelődési Egyesület, 2017, 7-176. p.

Interneten található irodalmak:

ANDERSEN Hans Christian In: *Wikipédia honlapja* [online] [2016. 02. 20.]>URL: [online] https://hu.wikipedia.org/wiki/Hans_Christian_Andersen

Antalfai Márta: Mese, megküzdés és boldogság. A mesék üzenetei az életcél megtalálásáról és a boldogsághoz vezető útról. Béke Gyermekekothon X. Egészségfejlesztési és drogprevenációs konferenciája. Budapest, 2009. március 9–10–11-én, In: *Antalfai Márta honlapja*. [online] [2015. 12. 02.] >

URL:

http://www.antalfaimarta.hu/olvashato_irodalom/mese_beke_gyermekotthon

Bartos Éva [szerk.]: Bevezető. Éltető irodalom. In: *Segített a könyv, a mese. Vallomások életről, irodalomról, olvasásáról*. Budapest: Magyar Olvasótársaság, 1999. p. 1–5. p., Magyar Elektronikus Könyvtár honlapja. [online] [2016. 03. 24.] >URL:

<http://mek.oszk.hu/05400/05496/05496.htm>

Büntető mesék – A fenyőfa. In: *Bookline, Könyvesblog honlapja*. [online] [2016. 03. 10.] > URL:

http://konyves.blog.hu/2007/12/22/bunteto_mesek_a_fenyofa

ERKÖLCSTAN. [2015. 12. 09.] In: >URL: [gyakorlo.atfk.nyme.hu/.../ERKÖLCSTAN_1-4.pdf](http://gyakorlo.atfk.nyme.hu/.../ERKOLCSTAN_1-4.pdf)

Galyas Stella: Mit üzen „A teáskanna?” In: a *Szabolcs-online honlapja*. [online] [2016. 03. 02.] > URL:

<http://www.szon.hu/mit-uzen-a-teaskanna/2293520>.

Gilbert Edit: Az olvasmányélmény megosztásának szerepe a csoportos biblioterápiában, In: a *Matarka honlapja*. [online] [2016.03. 15.] >URL: **http://www.matarka.hu/cikk_list.php?fusz=108794**

fusz=108794

Hász Erzsébet: Mese a biblioterápiában. In: *Napút* 2012. XIV. évf. 3.sz., 9–21. p., a *Napút* folyóirat honlapja. [online] [2016. 03. 24.] > URL: **<http://napkut.hu/xiv-evfolyam-3-szam>**

Pál József, Újvári Edit: Szimbólumtár. In: a *Balassa Kiadó honlapja*. [online] [2015. 12. 02.] > URL: http://www.balassikiado.hu/BB/netre/Net_szimbolum/szimbolumszotar.htm

Silverberg, Lawrence: Bibliotherapy: The therapeutic use of didactic and literary texts in treatment, diagnosis prevention, and training. In: *The Journal of the American Osteopathic Association*, 2003. 103 (3), 131–135. p., The Journal of the American Osteopathic Association honlapja. [online] [2016. 03. 03.] > URL: <http://jaoa.org/article.aspx?articleid=2092901>

Szimbólum: In: *Wikipédia honlapja*. [online] [2016. 03.03.] > URL: **<https://hu.wikipedia.org/wiki/Szimb%C3%B3lum>**

Zágorec-Csuka Judit: *A szépirodalom önismereti és gyógyító ereje. Biblioterápiái tanulmányok*. Pilisvörösvár – Kapca, Muravidék Baráti Kör Kulturális Egyesület – Kapcai József

Attila Művelődési Egyesület, 2017, 7-176. p. [online] [2020. 10. 27.] > URL: <https://mek.oszk.hu/19200/19232/19232.pdf>

Zágorecz-Csuka Judit. Habilitált magyar nyelvi lektor (Maribori Egyetem Bölcsészettudományi Kar, Fordítói Tanszék), könyvtárostanárr, (1. Számú Lendvai Kétnyelvű Általános Iskola), e-mail: zcsj.judit@gmail.com

[1] Bartos Éva: A biblioterápia útja Magyarországon az 1970-es évektől napjainkig. In: *Könyv és lélek. Biblioterápiás tanulmányok*. Budapest: Magyar Olvasótársaság, 2015. p. 13.

[2] Boldizsár Ildikó: *Meseterápia – Mesék a gyógyításban és a mindennapokban*. Budapest: Magvető Könyvkiadó, 2010. p. 21.

[3] Pardeck, J. T.; Pardeck, J. A.: Bibliotherapy for Children in Foster Care and Adaption. In: *Child Welfare*, 1987. 66(3), p. 131–135.

[4] Silverberg, L.: Bibliotherapy: The therapeutic use of didactic and literary texts in treatment, diagnosis prevention, and training. In: *The Journal of the American Osteopathic Association*, 2003. 103(3), p. 131–135.

[5] Ostergaar, Anne-Marie: Vágyakozás a szekrény világából. In: *Iskolakultúra*. 2005. 15. évf. 5. szám. 86–91. p.

Nincs hozzászólás!

Your Email address will not be published.

Save my name, email, and website in this browser for the next time I comment.

This site uses Akismet to reduce spam. [Learn how your comment data is processed.](#)

© 2025 e-nyelvmagazin.hu. All rights reserved.